

Loysa – ella finna loysnir

Føroyaferðin hjá danska forsætisráðharranum setti aftur viðurskiptini millum Føroyar og Danmark á politisku dagsskránnu – bæði í Føroyum og í Danmark. Men opna brævið frá Jógvan Mørkøre til Poul Nyrup Rasmussen elvdi til, at kjakið varð snarað burtur frá veruligu trupulleikunum í føroyska samfelagnum. Í staðin varð alt gjørt til ein spurning um danskar ella føroyskar persónar.

Henda grein er bæði eitt aftursvar til Jógvan Mørkøre og ein viðgerð av politisku støðuni millum Føroyar og Danmark framyvir.

Sama dag sum Poul Nyrup Rasmussen fór til Føroya, varð hann noyddur til at taka eina heldur tunga politiska avgerð. Hetta hendi tá skattamálaráðharrin Ole Stavad varð koyrdur frá, aftaná trupulleikar í sambandi við bjargingina av Himmerlandsbankanum.

Nyrup hevði helst viljað havt politiskan frið í nakrar dagar aftaná hetta, men so varð ikki. Við einum serstakliga góðum hegni, eydnaðist tað Jógvan Mørkøre, samfelsesfrøðingi, at seta politisku dagskránnu fyri vitjanini hjá danska forsætisráðharranum. Opna og persónliga bræv hansara til forsætisráðharran, fór beina leið úr Sosialinum í donsku fjølmiðlarnar, har hetta gjørdist størstu tíðindini fram til, at tað frættist, at skattamálaráðharrin varð frá koyrdur.

At ætlanin hjá Jógvan eydnaðist so mikið væl er sjálvsagt orsakað av, at hann frammanundan hevur vunnið sær rættuliga stórt trúgv. Hetta kemst av, at hann er einasti føroyski samfelsesfrøðingurin, ið alment hevur roynt at analysera støðuna í Føroyum og harvið skipa tað almenna kjakið.

Hann hevur samstundis verið ein ógvuliga góð kelda, hjá teimum donsku tíðindafólkunum, sum oftast onki hava vitað um føroysk viðurskipti.

Sostatt var tyngd aftanfyrir orðum Jógvans.

ANALYSUR OG NIDURSTØÐUR

Hóast brævið varð skrivað sum eitt persónligt og politisk bræv, so lögdu fjølmiðlarnir sjálvsagt stórsta dentin á, at tað varð skrivað av einum samfelsesfrøðingi á Fróðskaparsetrinum. Hetta hevur Jógvan sjálvandi eisini verið greiður yvir, og tað hevur uttan iva verið ein partur av ætlan hansara.

Vanliga fjala teir flestu serfrøðingarnar seg aftanfyrir tann vísindaliga gekkasjórtin, ið verður róptur „objektivitetur“. Hetta ger Jógvan ikki, og hann skal

Eru hesir báðir tveir danskir ulvar í seyðaskinni, ið bert vilja føroyingum illt? Og hava føroyingar nakað politiskt boð uppá eina broyting?

eiga rós fyrir at hava lagt sína politisku støðu greitt fram. Trupulleikin er bert, at politiska brævið hjá Jógvan fekk status sum „sannleikans orð“ hjá einum serfrøðingi, uttan at hugt varð eftir sambandinum millum víndaliga analysurnar og tær politisku niðurstøðurnar hjá Jógvan.

Tí eigur innihaldið í opna brævinum at vera viðgjørt og tulkað politiskt, soleiðis at politiski stevnu- myndin hjá Jógvan koma fram í ljósmála

DANSKI KREPPU-POLITIKKURIN

Í brævinum til Nyrup tekur Jógvan Mørkøre samanum úrslitini av danska kreppu-politikkinum móttvegis Føroyum síðani føroysku bankarnir vórðu bjargaðir. Hann visir á, at donsku krøvini higartil beinleiðis hava økt um búskaparligu og sosialu kreppuna og, at tað politiska ráðarúmið hjá føroyska heimastryðinum er minnað burtur í onki. Hann visir á, at tær veruligu avgerðirnar viðvíkjandi tí føroyska samfelagnum verða tiknar í Figg-ingargrunninum, og at hesar bert hava verið til gagns

fyrir kreditorarnar hjá Føroyum.

Hartil hevur Jógvan eina greiða lýsing av, hvussu politikkurin hjá Figg-ingargrunninum hevur verið furdur beint ímóti teimum politisku endamálsorðingunum í avtalunum millum Føroyar og Danmark.

Í hesum sambandi visir hann á, hvussu lítið høpi er í, at donsku serfrøðingarnir krevja umsetiligar kvotur og marknaðarstýring av fiskiflotanum, meðan Figg-ingargrunnin samstundis gongur á odda fyrir at monopolisera allan fiskiðnaðin.

Øllum hesum kunnu vit bert taka undir við. Tað hevði verið eitt stórt framstig fyrir viðurskiptini millum Føroyar og Danmark framyvir, um hesar niðurstøður viðvíkjandi danska kreppupolitikkinum vórðu tiknar til eftirtektar.

Tølini í øllum frágreiðingunum frá serfrøðinganevndum bera tverri eisini prógv um, at búskaparligu tiltøkini higartil bert hava verið til gagns fyrir teir donsku og útlendsku figgingarstovnararnar – umframt aukrar fáa føroyingar.

SYNDAFALLIÐ

Men hyggja vit nærri at orsökunum til núverandi støðuna millum Føroyar og Danmark, so kunnu vit als ikki taka undir við svørt-hvítu myndini hjá Jógvan Mørkøre. Hann ger nevnliga Heimastýrislógina, og skapanina av føroyska vælferðarsamfelagnum til eitt beinleiðis úrslit av eini felags politiskari ætlan hjá donsku socialdemokratunum og føroyskum javnaðarmonnum.

Sambært Jógvan Mørkøre vóru tað abbi hansara, og hinir gomlu føroysku javnaðarmenninir, ið saman við donskum socialdemokratunum gingu saman um at skapa frælsi, javna og brøðralag í Føroyum.

Harvið gerst núverandi støðan eisini einföld: Poul Nyrup Rasmussen hevur sviðið sínar hugsjónir og brøður í Føroyum, við at sleppa samstarvinum við føroyska javnaðarflokkinn. Í staðin hevur hann beitt tann ónda Richard Mikkelsen og aðrar danskar búskaparfrøðingar eftir føroyingum.

Um vit nú góðtaka hesa útleigging Jógvans, so er loysnin sjálvsagt líka einföld: Hin óndi Richard og hinir ljótu danskararnir mugu skiftast út við góðar føroyskar hugsjónarmenn, ið kunnu beina Føroyar aftur á rætta leið.

Neyvan er tað sum samfelsesfrøðingur, at Jógvan Mørkøre ger sær hesa idealistisku og nærum religiøsu myndina. Tað er av politiskum orsökum, og strategiskt er hetta eisini rættuliga snilt.

Jógvan rakar beint í kroppin á idealistisku sjálvsmyndina hjá donskum socialdemokratunum og føroyskum javnaðarmonnum – og Sosialurin gloypir eisini agninum beinavegin. Opna brævið hjá Jógvan var umgyrt av vøkrum spøgum um teir óføru donsku socialdemokratisku forsætisráðharrarnar, ið fyrr hava vitjað Føroyar.

Tá Jógvan so samstundis fær ávíst, at Nyrup og socialdemokratarnir hava sviðið, er lætt at draga að-

ar hetjur fram úr søguni. Her er Jóannes Patursson altíð góður at hava til at taka, og so enda vit í veruleikanum afturi í 30'unum. Onki er nytt, onki hava vit lært og framtíðin er bert ein spurningur um hetjur ella devlar – um føroyskt ella danskt.

Eftir okkara tykki, er tað ikki nøkur gongd leið at gera søguna til eitt religiøst klandursmál. Í staðin eiga vit at hyggja eitt sindur øðrvísi at søguligu viðurskiptunum millum Føroyar og Danmark. Á henda hátt kunnu vit eisini fáa eina betri mynd av politisku støðuni millum Føroyar og Danmark í dag.

FØROYAR OG DANSKUR INNA-RÍKISPOLITIKKUR

Tá tjóðskaparligu reimingarnar tóku seg upp í Føroyum í seinastu øld, vístu danir ikki teimum innanhýsis føroysku viðurskiptunum nakran serligan áhuga.

Men stóru búskaparligu og sosialu broytingarnar í Føroyum um aldarskiptið, elvdu skjótt til eitt politiskt floksbyti í Føroyum. Hóast hetta seinni er gjørt til ein einfaldan spurning millum føroyskt og danskt, lógu nakrar álvarsliigar búskaparligar og sosialar ósemjur aftanfyrir.

Stríðið stóð fyrst og fremst um, hvussu tað føroyska samfalagið skuldi útbyggjast. Skuldi Føroyar vera eitt fiskivinnusamfelað, sum reidararnir og handilsmenninir í Sambandsflokkinum vildu; ella skuldi Føroyar verða eitt landbúnaðarsamfelað, sum gomlu stórbóndurnir við Jóannes Patursson á odda, vildu.

Sum fráleidd noyddust danir kortini at taka politisku støðu til Føroyar. Hetta var tó gjørt til ein spurning um danskan innanríkispolitikk, m.a. tí føroyingar vóru í hvør sínum politiskum bólk í Danmark.

Tann skjóta útbyggingin av Føroyum sum fiskivinnusamfelað, elvdi samstundis til stórar sosialar

Edmund Joensen vónar livaleyst, at danska stjórnin kann hjálpa føroyingum við figging at keypa triðjalandsfisk til Føroya Fiskavirking. Er hetta tann føroyska loysnin?

broytingar. Tann vaksandi fjøldin av arbeiðsfólki og fiskagentum áttu ongan politiskan góðan í Føroyum. Tey avgjördu tí at stovna fakfeløg, og nøkur ár seinni varð ein socialdemokratiskur flokkur eisini stovnaður í Føroyum.

Javnaðarflokkurin varð stovnaður við hjálp frá teim donsku socialdemokratunum. Men hetta var tó ikki „ein dansk uppfinning“, ið Stauning potaði niður í føroyingar, soleiðis sum Jógvan Mørkøre vil vera við. Javnaðarflokkurin varð stovnaður í Føroyum tí ein stórir tøvur var á tí.

Tað áhugaverda við samstarvinum millum donsku socialdemokratarnar og føroyska javnaðarflokkinn var, at báðir partar fingur nakað burturúr.

Hetta nevni Jógvan eisini. Javnaðarflokkurin fekk peningaligan og arbeiðsligan stuðul úr Danmark, samtundis fingur donsku socialdemokratarnir møguleika at fáa stórra umboðan á danska Fólkinginum.